

Lausunto

1.6.2022

VN/9938/2022

VN/9938/2022-STM-11

Sisäministeriö

Viite: sisäministeriön lausuntopyyntö 19.5.2022, VN/9938/2022

STM; SM; Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rajavartiolain muuttamisesta; STM:n lausunto

Sisäministeriö (SM) on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä (SM) lausuntoa luonnokseen hallituksen esitykseksi laiksi rajavartiolain muuttamisesta. Sisäministeriö on toimittanut samassa yhteydessä lausuttavaksi ehdotus valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamista koskevaan hallituksen esitykseen ehdotettavista täydennyksistä.

STM on tutustunut lausuttavina oleviin asiakirjoihin. STM toteaa rajavartiolain muuttamista koskevan luonnoksen osalta seuraavaa:

Esityksen tavoite parantaa Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia varautua ja vastata normaaliolojen häiriötilanteisiin on erittäin kannatettava. Rajavartiolaitoksen toiminnalla on liittymäpintoja kuntien, ja myöhemmin hyvinvointialueiden tehtäviin (ml. sosiaali- ja terveydenhuolto), minkä vuoksi varautuminen vaikuttaa myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

STM pitää lähtökohtaisesti kannatettavana erityisesti Rajavartiolain luonnoksen 16 §:n mukaisia mahdollisuuksia sulkea rajanylityspaikka väliaikaisesti, rajoittaa rajanylitysliikennettä ja keskittää kansainvälisen suojelun hakemista. Sanotun kohdan mukaan Valtioneuvosto voisi päättää kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä Suomen valtakunnanrajalla yhteen tai useampaan rajanylityspaikkaan, jos se on välttämätöntä laajamittaisesta maahantulosta tai vieraan valtion vaikutuksesta tapahtuvasta maahantulosta aiheutuvan vakavan uhan torjumiseksi.

STM:n näkemyksen mukaan ehdotus turvaa viranomaisten toimintakykyä häiriötilanteissa mahdollistamalla esimerkiksi resurssien kohdistamista. STM kiinnittää kuitenkin huomiota ehdotetun pykälän 1 momenttiin, jossa todetaan seuraavaa: *Valtioneuvosto voi päättää rajanylityspaikan sulkemisesta tai rajanylitysliikenteen rajoittamisesta määräajaksi tai toistaiseksi, jos sulkeminen tai rajoittaminen on välttämätöntä vakavan yleiselle järjestykselle, kansalliselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle aiheutuvan uhan torjumiseksi.*

STM:n näkemyksen mukaan voisi olla perusteltua arvioida, tulisiko kansanterveydelle aiheutuvan uhan torjumisen lisäksi pykälässä mainita väestön hyvinvointiin tai toimintakykyyn liittyvä uhka. Pykälässä voisi olla sanamuotona, että Sisäministeriö päättää kiireellisissä tilanteissa tarvittavista välittömistä toimenpiteistä.

STM:n näkökulmasta on keskeistä turvata sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän toiminta ja estää palvelujen ylikuormittuminen ja ylikuormituksen tahallinen aiheuttaminen epäasiallisin perustein. Tilanne on vaikea, jos rajan yli tai muutoin Suomen lainkäyttövallan piiriin tulee ihmisiä, jotka ovat sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeessa. Kiireelliset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut on turvattava kaikille (sosiaalihuoltolaki 1301/2014 12 § ja terveydenhuoltolaki 1326/2010 50 §). Sanotut säännökset toteuttavat Perustuslain 19 §:n mukaista velvollisuutta turvata jokaiselle Suomen lainkäyttövallan

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

piirissä olevalle, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Perustuslain 22 § asettaa julkiselle vallalle velvoitteen turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

STM toteaa edelleen, että laajamittaisen maahantulon yhteydessä mahdollisesti perustettavat järjestely- ja vastaanottokeskukset niihin sisältyvine sosiaali- ja terveydenhuollon palveluineen ovat migrin vastuulla. Mikäli SM:n meneillään olevan kotikuntaselvityksen perusteella vastuuta oltaisiin siirtämässä kuntiin tai tuleville hyvinvointialueille, tai migri tukeutuisi nykyjärjestelmän voimassaollessa kuntien sote-palveluihin, on keskitettyä rajanylityspaikkaa valittaessa otettava huomioon kyseisen alueen sosiaali- ja terveydenhuollon mahdollisuus olla mukana järjestämässä tai tuottamassa tarvittavia palveluja. STM toteaa lisäksi, että vaikka vastaanotto järjestettäisiinkin maahantulon jälkeen ympäri maata, vastuu kiireellisen hoidon ja hoivan tarjoamisesta kohdistuu niille kunnille ja jatkossa hyvinvointialueille, joilla näitä rajanylityspisteitä sijaitsisi.

STM toteaa edelleen, että luonnoksen säännöskohtaisissa perusteluissa mainitaan 16 §:n (s. 15) osalta, että ”Vakavalla kansanterveydelle aiheutuvalla uhalla tarkoitetaan sekä yksittäisiä vakavia tartuntatautitapauksia että covid-19-epidemian kaltaisia pandemioita, jotka voivat aiheuttaa vakavan uhan kansanterveydelle.” STM toteaa, että vakava kansanterveysuhka voi aiheutua myös muista rajat ylittävistä terveysuhkista kuin tarttuvista taudeista. Myös sosiaali- ja terveyspalveluiden käytön äkillinen lisääntymistä esimerkiksi hybridivaikuttamisen seurauksena voidaan pitää ainakin epäsuorasti vakavana kansanterveyden uhkana. Esimerkiksi Komissio antoi 11. marraskuuta 2020 ehdotuksen, jolla uudistettaisiin neuvoston päätös (1082/2013/EU) rajat ylittävistä vakavista terveysuhkista (COM(2020) 727 final). Ehdotuksen yleistavoitteena on varmistaa ihmisten terveyden korkeatasoinen suojelu vahvistamalla unionin kykyä hallita ja vastata kansanterveydellisiin hätätilanteisiin. Asetusehdotus pitää kaikki uhat (engl. all hazards) periaatteen, eli ei rajoitu ainoastaan tarttuviin tauteihin.

Valmiuslain täydentämisen osalta STM:llä ei ole varsinaista lausuttavaa. STM katsoo, että esitystä voidaan pitää myös kannatettavana. STM toteaa, että esitetty täydennys ei estä hälytysajoneuvojen (m. kiireellisen sairaankuljetuksen) liikkumista kyseisellä alueella silloin, kun siihen on tarvetta.

vt. kansliapäällikkö

Kari Hakari

Lakimies

Jenna Uusitalo

Liitteet

Jakelu

SM Sisäministeriö

Tiedoksi

VN/9938/2022-STM-11

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: